

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

www.ketab.ir

صدر، محمدباقر، ۱۹۳۱-۱۹۷۹ م.

[دروس فی علم الاصول، فارسی-عربی]

قواعد کلی استنباط / سیدمحمدباقر صدر؛ ترجمه و شرح رضا اسلامی. - قم: مؤسسه بوستان کتاب (مرکز چاپ و نشر دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم)، ۱۳ -

ج. - (مؤسسه بوستان کتاب: ۹۲۵) (فقه و حقوق: ۱۷۸. فلسفه فقه و حقوق: ۴)

ISBN 978-964-548-672-1 (دوره) / ISBN 978-964-09-1219-5 (ج.۳)

فهرست نویسی براساس اطلاعات فیبا.

ج. ۳ (چاپ نهم: ۱۳۹۸)

مندرجات: ج. ۱. ترجمه و شرح حلقه اول از دروس فی علم الاصول. - ج. ۲-۳. ترجمه و شرح حلقه دوم از دروس فی

علم الاصول.

۱. اصول فقه شیعه - قرن ۱۴. الف. اسلامی، رضا، ۱۳۴۲ - مترجم، ب. دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه

قم: مؤسسه بوستان کتاب. ج. عنوان. د. عنوان: دروس فی علم الاصول. فارسی-عربی.

۲۹۷/۳۱۲

BP ۵۹/۸ ص ۴۲۰۲

۱۳۹۸

■ موضوع: فلسفه فقه و حقوق: ۴ (فقه و حقوق: ۱۷۸)

■ گروه مخاطب: - تخصصی (طلاب و دانشجویان)

شماره انتشار کتاب (چاپ اول): ۹۲۵

مسلسل انتشار (چاپ اول و بازچاپ): ۷۲۷۴

قواعد کلی استنباط

جلد سوم

ترجمہ و شرح حلقہ دوم از
دروس فی علم الأصول

استاد شہید آیۃ اللہ سید محمد باقر صدر

ترجمہ و شرح رضا اسلامی

بیت الفکر
۱۳۹۸

بوستان کتاب

قواعد کلی استنباط / ج ۲

- نویسنده: استاد شهید آیه الله سید محمد باقر صدر • ترجمه و شرح: رضا اسلامی
- ناشر: مؤسسه بوستان کتاب
- ۱۰۰ تیرگرافی، چاپ و صحافی: چاپخانه مؤسسه بوستان کتاب
- نوبت چاپ: نهم / ۱۳۹۸ • شمارگان: ۸۰۰ • بها: ۷۲۰۰۰ تومان

تمامی حقوق نشر مکتوب و الکترونیکی اثر متعلق به مؤسسه بوستان کتاب است

Printed in the Islamic Republic of Iran

♦ دفتر مرکزی: قم، خ شهیدا (صفائیه)، ص پ ۳۷۱۸۵ / ۹۱۷، تلفن: ۰۷۷۴۱۰۵۵-۷، فاکس: ۰۷۷۴۲۱۵۴، تلفن پخش: ۳۷۷۴۳۴۲۶

♦ فروشگاه مرکزی: قم، چهارراه شهیدا (عرضه ۱۰۰۰)، عنوان کتاب با کد کتابی ۱۷۰ (ناشر)

♦ فروشگاه شماره ۲: تهران، خیابان انقلاب، بین وصال و فلسطین، تلفن: ۶۶۹۶۹۸۷۸

♦ فروشگاه شماره ۳: مشهد، چهارراه خسروی، مجتمع یاس، جنب دفتر تبلیغات اسلامی شعبه آرسا، تلفن: ۳۲۲۳۳۶۷۲

♦ فروشگاه شماره ۴: اصفهان، چهار راه کرمانی، جنب دفتر تبلیغات اسلامی شعبه اصفهان، تلفن: ۳۲۲۰۳۷۰

♦ فروشگاه شماره ۵ (رنگین کمان، فروشگاه کودک و نوجوان): قم، چهارراه شهیدا، نیش خان، تلفن: ۳۷۷۴۱۰۶۹

اطلاع از تازه های نشر از طریق پیام کوتاه (SMS)، با ارسال شماره همراه خود به ۲۱۵۵-۱۰۰۰ و یا ارسال درخواست به:

پست الکترونیک مؤسسه: E-mail: info@bustaneketab.com

جدیدترین آثار مؤسسه و آشنایی بیشتر با آن در وب سایت: www.bustaneketab.com

با قدردانی از همکاری که در تولید این اثر نقش داشته‌اند:

- اعضای شورای بررسی آثار • دبیر شورای کتاب و سرویاستار: ابوالفضل طریقه‌دار • ویراستاران: بوذر دیلمی معزی و ولی قربانی • کنترل ویرایش: محمد نقویان
- صفحه‌آرا: احمد مؤتمنی • نمونه‌خوانی: سید محمود کریمی، جلیل حبیبی، سید علی‌اکبر حاجی، قربان مخدومی، حسین کربلایی، ولی قربانی، علی میری و بیژن سهرابی
- کنترل نمونه‌خوانی: محمدجواد مصطفوی، کنترل فنی صفحه‌آرایی: سیدرضا موسوی‌منش • مدیر گروه هنری: مسعود نجابتی
- اداره آماده‌سازی: حمیدرضا تیموری • اداره چاپخانه: مجید مهدوی و سایر همکاران لیتوگرافی، چاپ و صحافی • مدیر تولید: عبدالهادی اشرفی، رئیس مؤسسه محمدباقر انصاری

فهرست مطالب

۹	مقدمه
دلیل عقلی	
۱۷	اثبات قضیه های عقلی
۱۷	چند تقسیم برای قضیه های عقلی
۲۳	قاعده استحالۀ تکلیف به غیر مقدور
۳۴	قاعده امکان تکلیف مشروط
۳۸	قاعده تنوع قیود و احکام آنها
۴۲	احکام قیود متنوع
۴۸	مسئولیت قبل از وجوب [و بحث از مقدمه مفوتّه]
۵۴	قیودی که از نظر زمان متأخر از مقید هستند
۵۹	زمان وجوب و واجب [و بحث از واجب معلق]
۶۴	چه زمانی تعجیز عقلاً جایز است؟
۷۰	اخذ علم به حکم در موضوع حکم
۷۴	اخذ علم به حکم در موضوع حکم دیگر

- ۷۸ ..... اخذ قصد امثال امر در متعلق همان امر
- ۸۶ ..... اشتراط قدرت در تکلیف به معنایی دیگر [و بحث از امکان و استحاله ترتب]
- ۹۳ ..... تخییر و کفای بودن در واجب
- ۹۵ ..... [تفسیر] تخییر شرعی در واجب
- ۱۰۰ ..... تخییر عقلی در واجب
- ۱۰۶ ..... امتناع اجتماع امر و نهی
- ۱۱۷ ..... وجوب غیري مقدمات واجب
- ۱۲۷ ..... انحصار وجوب هر چیز برای نهی از ضد آن
- ۱۳۷ ..... اقتضای داشتن حرمت برای طلال
- ۱۴۵ ..... مسقطات حکم
- ۱۵۳ ..... امکان نسخ و تصویر آن
- ۱۵۹ ..... ملازمه میان حسن و قبح و امر و نهی
- ۱۶۴ ..... استقراء و قیاس
- ۱۶۹ ..... حجیت دلیل عقلی

اصول عملیه

- ۱۷۷ ..... قاعده عملی در حالت شک
- ۱۷۸ ..... قاعده عملی اولی به هنگام شک
- ۱۸۰ ..... ادله قائلین به براءت عقلی
- ۱۸۵ ..... قاعده عملی ثانوی در حالت شک
- ۱۸۶ ..... ادله براءت شرعی
- ۲۲۵ ..... اعتراضات بر ادله براءت
- ۲۴۴ ..... تحدید مفاد براءت

۲۶۰	قاعده منجزیت علم اجمالی
۲۶۱	منجزیت علم اجمالی به نظر عقل
۲۶۹	جریان اصول در اطراف علم اجمالی
۲۸۱	تحدید ارکان این قاعده
۲۹۶	دوران امر میان اقل و اکثر
۳۰۵	حالت شک در اطلاق جزئیت
۳۰۸	حالت احتمال شرطی
۳۱۴	حالت دوران واجب میان تعیین و تخییر
۳۲۰	استصحاب
۳۲۷	شناخت استصحاب از غیر آن
۳۳۴	ادله استصحاب
۳۵۶	ارکان استصحاب
۳۷۹	مقدار آنچه به سبب استصحاب ثابت می گردد
۳۸۵	عمومیت جریان استصحاب
۳۹۴	تطبیقات
۳۹۴	۱. استصحاب حکم معلق
۳۹۷	۲. استصحاب تدریجیات
۴۰۱	۳. استصحاب کلی
۴۰۸	۴. استصحاب در حالات شک در تقدم و تأخر
۴۲۴	۵. استصحاب در حالات شک سببی و مسببی

تعارض ادله

۴۳۵	تعارض میان ادله محرزه
-----	-----------------------

- ۴۴۸ ..... حکم اول: قاعده جمع عرفی
- ۴۶۰ ..... حکم دوم: قاعده تساقط دو دلیل متعارض
- ۴۷۰ ..... حکم سوم: قاعده ترجیح به جهت روایات خاص
- ۴۸۰ ..... حکم چهارم: قاعده تخییر به جهت روایات خاص
- ۴۸۵ ..... تعارض میان اصول عملیه
- ۴۹۰ ..... تعارض میان ادله محرزه و اصول عملی

مقدمه

اکنون به لطف و مده الهی ترجمه و شرح نیمه دوم حلقه دوم از حلقات الاصول پیش روی شماست که مشتمل بر سه بحث عمده می باشد؛ دلیل عقلی، اصول عملیه و تعارض ادله. شیوه کار نسبت به جلد پیشین تفاوتی پیدا نکرده است؛ جز آن که بر خلاف میل باطنی ما زمینه مناسب برای نظارت علمی برخی سروران این پیمان که در گذشته بود- فراهم نشد؛ ولی در مقابل کوشیدیم مطالب با تأمل و دقت بیشتر به رشته تحریر درآید و شرحی آراسته و قابل اعتماد به دست طلاب و عموم دانش پژوهان علم اصول داده شود؛ در عین حال خود را از لغزش مصون نمی دانیم و پذیرای تذکرات و راهنمایی های اساتید گرانقدر و خوانندگان اهل نظر هستیم.

جای بسی خوشحالی است که در طی سال های اخیر به حلقات الاصول به عنوان کتاب درسی مناسب برای دوره سطح توجه و عنایت خاصی شده و بحث و گفتگو در این خصوص بالا گرفته است و به خصوص در میان طلاب و فضلاء جوان، اقبال بسیاری به تدریس و تدریس متن حلقات الاصول دیده می شود؛ و به راستی چگونه می توان امتیازات فراوان این کتاب را نادیده گرفت و از آن بهره نجست، در حالی که غالب اساتید حوزه به وجود اشکالات و کاستی های بسیار در کتب درسی رایج اعتراف دارند.

تاکنون کوشش‌هایی برای درسنامه شدن حلقه‌ات الاصول به عمل آمده و محدود ترجمه و شرح‌هایی برای آن نوشته شده است که البته در خصوص حلقه سوم بیشتر قابل ذکر است. امیدواریم کار ما نیز قدمی در راه بهره‌گیری بیشتر طلاب و دانش‌پژوهان از این کتاب باشد و توفیق و تأیید الهی برای تداوم و تکمیل عمل، یار گردد.

تابستان ۱۳۸۰

رضا اسلامی

www.ketab.ir